

Περιήγηση

Την Αγία Ρουμέλη περιβάλλουν ακτές βραχώδεις κι αμμουδερές που άλλες φορές ηρεμούν στις θωπείες του Λιβυκού ενώ, πολύ συχνά, βογγούν στην παραζάλη των νοτιάδων του πελάγου. Αυτές τις παραλίες στερούνται όσοι – οι περισσότεροι – επισκέπτες, διασχίζουν το φαράγγι και, αντί να μείνουν μερικές μέρες στην Αγία Ρουμέλη, παίρνουν το επόμενο πλοίο για Σούγια ή Σφακιά.

Παραλίες Αγίας Ρουμέλης

ΚΕΙΜΕΝΟ: Κυριάκος Παπαγεωργίου
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Άννα Καλαϊτζή

Μικρόσπιτο και μελίσινα στις απότομες πλαγιές.
Ο εντυπωσιακός μονόλιθος του «Καλόγερου» σηματοδοτεί την έξοδό μας από τον όρμο της Αγίας Ρουμέλης.

Από την Τρυπητή στα Δώματα

*Αγρίμια κι αγριμάκια μου, λάφια μου
μερωμένα
πέστε μου πού ν' οι τόποι σας και πού τα
χειμαδιά σας
γκρεμνά 'ναι μας οι τόποι μας λέσκες τα
χειμαδιά μας
τα σπηλιάρακια τω βουνώ είναι η κατοικιά
μας"*

Δημοτικό της Νότιας Κρήτης

Υπάρχει μια ορειβατική διαδρομή στη νότια Κρήτη που διεγείρει τα ένστικτα του πρωτόγονου ανθρώπου. Μαζί με αυτά ξυπνά και ο πόθος του homo naturans, για την πιο άγρια κι επιβλητική φύση του μεσογειακού τοπίου. Είναι μια ακραία δυσπласία της κρητικής μαδάρας και του εδάφους της, μ' ένα μονοπάτι, ωστόσο, άριστα σηματοδοτη-

μένο, αλλά για τολμηρούς και ριψοκίνδυνους ορειβάτες.

Τα Λευκά Όρη της Κρήτης δημιουργήθηκαν όπως και οι μεγάλες οροσειρές στην Ελλάδα από τη σύγκλιση της αφρικανικής με την ευρασιατική πλάκα, με αποτέλεσμα την ανάδυση διαφορετικών πετρωμάτων από τον ωκεανό της Τηθύος. Αγέρωχα τα Λευκά Όρη ή Μαδάρες (που σημαίνουν γυμνά βουνά) δεσπόζουν στη δυτική Κρήτη και είναι ολόλευκα, χειμώνα - καλοκαίρι, είτε διότι είναι σκεπασμένα με χιόνια, για μεγάλα διαστήματα του χρόνου, είτε διότι, το καλοκαίρι, αντανakλούν εκτυφλωτικές λάμψεις με τα γκριζόλευκα πετρώματά τους (δολομίτες). Αυτό το εκπληκτικό λιθόραμα των Λευκών Ορέων θα βαδίσουμε τη δεύτερη μέρα των Σφακιανών διαδρομών μας. Θα επιβιβαστούμε σε ένα μικρό σκαφάκι που θα παραπλεύσει τις ακτές του Λι-

βυκού, δυτικά της Αγίας Ρουμέλης, περνώντας διαδοχικά από τον **Καλόγερο, τη Φουρνωτή, τα Δώματα, τα Λιμενάρια και το Σεντόνι**, για να καταλήξει στην Τρυπητή, όπου θα μας αφήσει, για να αρχίσουμε τη διάσχιση του πιο εντυπωσιακού τμήματος της Σελινιώτικης Μαδάρας.

Θα κάνουμε δηλαδή μια αντίρροπη διαδρομή από την Τρυπητή προς τα Δώματα τραβερσάροντας τα πιο απρόσιτα βράχια των απολήξεων του Γκίγκιλου.

Η Τρυπητή είναι ένα ανεπαίσθητο κλειστό λιμανάκι στη άκρη ενός πελώριου

τρύπιου βράχου που σχηματίζει διπλή στοά και είσοδο, τόσο από τη θάλασσα, όσο και από τη μέσα μεριά της στεριάς (πίσω μεριά ενός τρύπιου βράχου).

Στο σημείο αυτό, όπου καταλήγει και **το φαράγγι της Τρυπητής**, φέρεται να ήταν αναπτυγμένη και να ευδοκίμωσε η αρχαία πόλη **Ποικιλασσός**.

Στο σημείο που ανυψώνεται φανερά η θάλασσα ήταν το λιμάνι της Ποικιλασσού. Σήμερα πάντως εμείς δεν βρίσκουμε λιμάνι. Και τούτο διότι, όπως είναι πλέον και επιστημονικά αποδειγμένο, σε ολόκληρη τη δυτική Κρήτη έχει παρατηρηθεί ότι με τους αιώνες έχει ανυψωθεί

Η αρχή της απαιτητικής διαδρομής προς το Φαράγγι τη Τρυπητής.

η στάθμη της στεριάς κατά οκτώ με δέκα μέτρα, ενώ η ανατολική Κρήτη έχει βυθιστεί κατά τα αντίστοιχα μέτρα.

Το ίδιο φαινόμενο – της ανύψωσης της στάθμης της θάλασσας – παρατηρείται και στα αρχαία λιμάνια της **Σούγιας, της Λισσού και της Φαλάσαρνας.**

Εδώ, στην Τρυπητή, μπορεί κανείς με αρκετή προσοχή να παρατηρήσει μερικούς λαξευτούς τάφους και άλλα λείψανα μικρής αξίας. Το 1851 ωστόσο τα ανακάλυψε αυτά ο Σπρέιτ, τα οποία και μετέφερε στο Καίμπριτζ...

Ψηλότερα από το λιμάνι, στην πλαγιά, ανακαλύφθηκε μια επιγραφή που φέρει

το όνομα του **Σέραπη**. Ο αρχαίος ναός του Σέραπη βρισκόταν αρκετά ψηλά, κοντά, ίσως, στον σημερινό ναό του Προφήτη Ηλία, που στέκει σα φάρος στην κορφή ενός κατάκρημνου λόφου.

Από την Τρυπητή τραβούμε βόρεια, κατά το μήκος που διαγράφει η πορεία του E-4, για να διεισδύσει, από τη μια, στο φαράγγι της Τρυπητής και στη συνέχεια να βγει μέσω των αναρριχητικών πεδίων του Γκίγκιλου, στο Ξυλόσκαλο και από την άλλη, να συνεχίσει τη χαραγμένη πορεία του προς τη Σούγια, σκαρφαλώνοντας στο λόφο του Προφήτη Ηλία.

Σε όλο το αρχικό μήκος του φαραγγιού

Η αρχή της απαιτητικής διαδρομής προς το Φαράγγι της Τρυπητής.

φύονται μικρές κοντόσωμες **λυγαριές** (**ελυγιές** τις λένε εδώ κάτω), θρούμπι και άφθονο θυμάρι.

Από τη βραχώδη ακτή της Τρυπητής θα ξεκινήσουμε την πορεία μας ανάστροφα, ελισσόμενοι ανάμεσα στα γλυπτά ασημοποίκιλτα βράχια.

Δυο πελώριοι λείοι βράχοι, από πλακώδη μάρμαρα, ο ένας μέσα στη θάλασσα, ο άλλος στη βραχώδη ακτή, αποτελούν τη βάση της αφητηρίας μας. Στη συνέχεια θα ελιχτούμε ανάμεσα από μικρά κοιλώματα και φυσικές αλατιέρες, για να πέσουμε σε άλλη μια τρύπα, η οποία έχει γίνει στάνη, με αποτέλεσμα τα κουδούνια των κατοικιών να μπερδεύονται με τους παφλασμούς των κυμάτων και οι σβουνιές με το χοντρό αλάτι που συγκεκρινώνεται στις γούβες των βράχων.

Θα περάσουμε ανάμεσα από λαξεμένα από τη φύση τρυπαλάκια – στοές, ως και κάτω από γείσα πελώριων βράχινων αψίδων μέχρι να βγούμε σε καθαρό μονοπάτι.

Πατάμε πάνω σε αλληπάλληλες πλάκες από μάρμαρα, φηιστειακή πέτρα και ασβεστόλιθο.

Φτάνουμε ύστερα από είκοσι λεπτά πορείας σε ένα μελισσόσπιτο, κάτω από το οποίο απλώνεται η αμμόδης παραλία του **Σεντονιού**. Είναι μια μαγική ερημική ακτή. Το μονοπάτι ανυψώνεται στο τέλος ενός μουλαρόδρομου που φτάνει ίσαμε την άκρη του γιαλού.

Από εκεί και μετά αρχίζει το πολύπρακτο δράμα του πετρολάγκαδου, ένα διαρκές σκαμπανέβασμα στον κόσμο της μαδάρας που θα κρατήσει για δυο ώρες περίπου.

Με μόνα όπλα τα δώρα μιας ξεχωριστής φύσης θα περιδιαβούμε, κάτω από τον πυρωμένο άξονα του Λιβυκού, που καταλύει κάθε έννοια πεζοπορικού ελέγχου, με τις εκπληκτικές διακυμάνσεις του ορεινού και κατάκρημνου ορίζοντα.

Το μονοπάτι υψώνεται για πενήντα μέτρα πάνω από τη θάλασσα κι ύστερα χάνεται πάνω από ένα δύσβατο κι ανεξιχνίαστο ρήγμα, για το οποίο θα χρειαστούνε

Δεν λείπει από την διαδρομή μια μεγάλη διαμπερής σπηλιά και ασβεστόλιθοι με εντυπωσιακούς χρωματισμούς.

Παραλία «Σεντόνι». Λεπτό βοτσαλάκι και
ζωηρόχρωμο θυμάρι.

Η διαδρομή επιφυλάσσει μεγάλη ποικιλία τοπίων και εικόνων, με συχνά ανεβοκατεβάσματα, πεύκα γαντζωμένα σε απότομα πρηνή, κυψέλες αλλά και μια λεπτότατη, μεγάλου μήκους σαύρα, ενδημική της περιοχής.

χέρια, πόδια και λαγόνες, στο συρμό. Είναι ένα μονοπάτι καμωμένο πάνω στην κόψη της ορθοπλαγιάς, με γυρίσματα κι ανηφοριές που κόβουν την ανάσα. Μια πομπή βημάτων που παλινδρομούν ανάμεσα σε φαραγγάκια, αυχένες και κλεισούρες. Ένα μωσαϊκό από λιθάρια της μαδάρας, του θύμου και του δίκταμου, της σαύρας και του αίγαγρου που θα φωτογραφίσει η

Άννα στις πετρώδεις κόγχες της ρωμικής αβύσσου.

Συναντούμε ξερολιθιές και πεζούλες που χρησιμοποιούν αείποτε για καλλιέργειες αμπέλων και φάβας.

Κάποτε φτάνουμε πάνω από τα **Διμενάρια**. Μια απόκρημνη διάβαση, βατή μονάχα στ' αγρίμια, την περνούμε μετά φόβου θεού. Για λίγο αιωρούμαστε πάνω από το χάος και τον κρημνό, ενώ οι βρά-

χοι από κάτω μας χάσκουν σε ένα απέραντο βάθος. Το επόμενο πέραςμα, ωστόσο, δε συνιστάται για υψοφοβικούς και κινδυνολόγους. Όμως εμείς επιμένουμε διότι “όπου υπάρχει κίνδυνος εκεί και η σωτηρία”...

Διασχίζουμε ένα φαραγγούλι. Κι έπειτα άλλο ένα. Σωροί από τέτοια σχίσματα οι ορθοπλαγιές του Γκίγκιλου και τα απόκρημνα πρανή του Βολακιά.

Σταματάμε κάτω από τη σκιά ενός κυπαρισσόπευκου. Στο βάθος ενός άγριου βραχώδους όρμου οι χρωματιστές κυψέ-

λες ενός μελισσοκάλυβου καλύπτουν όλη την κρημνώδη πλαγιά.

Ξεκινάμε και πάλι έχοντας μπροστά μας ένα ανωφερικό σύρραχο. Τα στροφάδια είναι πολλά, τα μέτρα που πρέπει να καλύψουμε ακόμη περισσότερα.

Όταν θα φτάσουμε στο σύρραχο, θα περπατήσουμε για λίγο μέσα από πουρνάρια και θάμνους αγκαθωτούς με φρύγανα και θυμάρια.

Στην άκρη του σύρραχου θα φανεί η μεγάλη μακρινή ρωγμή του **φαραγγιού του Κλάδου** και η πλατιά του κοίτη, όπως

Ακτή Δώματα. Λευκό βότσαλο και απόκρημνες πλαγιές. Φιλικός σύντροφος, το πινακίδάκι του Ε4 της Νότιας Κρήτης.

σχηματίζεται στη βάση της εξόδου του προς τη θάλασσα.

Οι οροφές του Γκίγκιλου και οι ορειχάλκινες ορθοπλαγιές του συρράπτουν ένα βουνό από τσαλακωμένα πέτρινα σεντόνια. Ολο το λευκό και το ασημένιο γκρίζο της Μαδάρας πέφτει κάθετα ως τη θάλασσα, όμοια με κατολίσθηση χιονιού.

Αντλούμε με τα μάτια από αυτό το ανεπανάληπτο ορυχείο της πέτρας, όπου διαμάντια είναι τα βότανα, πετράδια τα λιθάρια.

Ένα αρκετά επικίνδυνο μονοπάτι με φουρκέτες και ολισθηρά γυρίσματα θα μας κάνει να στοιχηθούμε ακόμη προσεκτικότερα στην κατεβασιά που θα επιχειρήσουμε.

Το τέλος του κατηφορικού αυτού μονοπατιού θα μας βρει μέσα στις ογκώδεις και κάτασπρες πέτρες της κοίτης του φαραγιού. Είναι μια από τις πιο ιδιαίτερες περιοχές λιθωματικής βιόσφαιρας ετούτη η ζώνη του Κλάδου.

Θ' ανηφορίσω μονάχος για κάμποσο μέχρι να μπω στις δαγκάνες του φαραγγιού. Εκεί θα συναντήσω δυο βόρειους πεζοπόρους – αναρριχητές που κατεβαίνουν από τον Γκίγκιλο. Από πού έχουν έρθει οι αθεόφοβοι;

“Από τις χώρες με τις πολλές λίμνες” μου αποκρίνονται και φεύγουν...

Ύστερα παίρνω να κατηφορίζω γιατί βιάζομαι ν' αντικρίσω αυτό το υπερθέαμα των Δωμάτων.

Παραλία Αγίου Παύλου

Την τρίτη μέρα των διαδρομών που έχουμε προγραμματίσει γύρω από την Αγία Ρουμέλη, την αφιερώνουμε στη διάσχιση της αμμώδους ατραπού προς τον Άγιο Παύλο.

Είναι μια πολύ ιδιαίτερη διαδρομή που κινείται ανάμεσα σε παράκτια βράχια, λόφους με κέδρα, χαρουπιές και κυπαρισσόπευκα και αμμώδεις λεκάνες.

Στη διαδρομή αυτή έχουμε στραμμένη την προσοχή και το ενδιαφέρον μας προς το **φαράγγι της Ελυγιάς** που είναι δύσκολα εντοπίσιμο, όπως μας ενημέρωσε ο **Ρούσος**, ο καλός μας φίλος στην Αγία Ρουμέλη.

Θέλουμε να εισχωρήσουμε βαθιά μέσα στην κοίτη και την ακανόνιστη λωβιά του φαραγγιού και να καταγράψουμε όσα από τα ενδιαφέροντα στοιχεία της χλωρίδας και του κατάμερου αυτού μπορέσουμε.

Προσπερνώντας το φαράγγι ανοίγεται ξαφνικά η παραλία του Αγίου Παύλου, με την αμμόδη γλώσσα της και το λιλιπούτειο εκκλησάκι στο χείλος του αμμόλοφου.

Στο σημείο εκείνο διακλαδίζονται τα μονοπάτια, το ένα που υψώνεται προς την πλαγιά του λόφου, με κατεύθυνση τα Μάρμαρα και το άλλο που κινείται οριζόντια, με κατεύθυνση το εκκλησάκι του Αγίου Παύλου και το ανακαινισμένο μαγαζάκι της ακρογιαλιάς.

Θα πλησιάσω το βυζαντινό εκκλησάκι κι αμέσως θα χωθώ κάτω από μια **“κέραμο”**, όπως λένε οι ντόπιοι τις μικρές σπηλιές που στεγάζουν τις προβολές των βράχων.

Καίει αφόρπη η άμμος, ενώ κάτω από το ξωκκλήσι, παρατηρούμε μια ασυνήθιστη πηγή γλυκού νερού.

Θα καταφτάσουν σε λίγο και οι φίλοι μου κι αφού αιχμαλωτίσουν με τις κάμερές τους όλα τα μυστικά του μονόχωρου ναυδρίου, θα οδεύσουν για το μαγαζί που προσφέρει, τουλάχιστον σκιά, κάτω από τον διάπυρο λόγο του Λιβυκού.

Έχω παρατηρήσει, πως ερχόμενοι οι διάφοροι πεζοπόροι από Λουτρό και Μάρμαρα, μπαίνοντις από την πύρα των λίθων στη διαδρομή, κατηφορίζουν τον κάτω κλάδο του μονοπατιού για το μαγαζί, δίχως να βλέπουν ούτε το εκκλησάκι ούτε τη θάλασσα.

Ο Θεόφιλος έχει κιόλας παραγγείλει μια ρακή, αφού πρώτα έχει κατεβάσει, κατά τη συνήθειά του, ολόκληρη τη μποτίλια του νερού.

Έχουμε καθίσει στην έξω δεξιά γωνία, κάτω από την καλαμωτή που γρήγορα, όπως μας λέει το αφεντικό, θα παραδοθεί στην εξουσία του ήλιου.

Εμείς επιμένουμε μα ο αφεντικός μας κοιτάζει υπό γωνία, γεμάτος απορία.

Είναι ένας άνθρωπος, που κάθε άλλο παρά που μοιάζει με επαγγελματία. Δεν καμώνεται ούτε υποδύεται. Έχει ένα πρόσωπο βλοιοκομμένο, με απελέκτα ζυγωματικά. Είναι λίγο γεμάτος και βαρύς. Τον βαραίνουν ωστόσο κι άλλα “κιά”. Μαγκιάς και πολυπραγμοσύνης.

Εκείνη τη στιγμή γυρίζει στο ένα από τα δυο τραπέζια που κάθετα ένα ζευγάρι Γάλλων, για να τους εξηγήσει. *“Το εκκλησάκι χτίστηκε με μάρμαρα από τη Λισσό και μαυρόπετρες από τη Σαντορίνη”.*

Επί τέλους ξαναγυρίζει σε μας.

“Από πότε είσαι εδώ”, τονε ρωτάω.

“Από το ‘97”, μου απαντάει.

“Αποκλείεται”, του λέω *“γιατί εγώ που είχα έρθει εδώ το δύο χιλιάδες δύο, δεν υπήρχε τίποτα”...*

Ύστερα φεύγει για να ξανάρθει φορτωμένος μ’ ένα παστό που φτιάχνει ο ίδιος, ιδανικό για συνοδεία της ρακής. Κι αμέσως τρέχει ως την κουπαστή της βεράντας, όπου έχει εναποθέσει σε λεκάνη ένα βουνό από αλάτι, μόλις βγαλμένο από τις αλατιέρες των βράχων. Το τρίβει με τα εργατικά του χέρια, ενώ ταυτόχρονα με κοιτάει.

“Από πού είσαι”, τονε ρωτάω, καθώς γινόμουνα όλο και πιο σίγουρος ότι γυροφέρνει στον αγοραίο ψιλόκοσμο της Πειραιώτικης λούμπας, με προφορά εξόχως λιμανίσια.

“Πειραιώτης, από κούνια”, μου λέει...

“Από το Κερατσίνι, μέσα”...

Ο Σταμάτης – αυτό ήταν το όνομά του, – βέρος Κερατσινιώτης, πιάστηκε από τα γκρίφια του παλιού κι αμάχητου Πειραιά που θυμόταν και που έζησε, αφού συμμαχήσαμε σε περιπλανήσεις και γειτονιές κι έγινε αρνάκι του Θεού.

“Και πώς βρέθηκες, βρε Σταμάτη, εδώ, από τον Πειραιά τις ρούγες;”

Ήταν η ώρα για να μας ανοίξει αυτός ο

Η παραλία του Αγίου Παύλου
στα κύματα του νοτιά.

Το βυζαντινό εκκλησάκι του Αγίου Παύλου, έναν μοναχικός φάρος ορθοδοξίας στην αχανή, ομώνυμη παραλία.

Πειραιώτης, την ψυχούλα του και να μας δείξει ένα δρόμο ολοκάθαρο, απολογητικό και μπεσαλίδικο...

«Ήτανε στον Πειραιά ένας λεβέντης, Κυριάκο τονε λέγανε. Γύριζε τον κόσμο ψάχνοντας να βρει ένα στέκι να κουρνιάσει. Το βρήκε εδώ, στον Άγιο Παύλο. Ζούφωσε μέσα στις χαρουπιές όπου έστησε τη σκηνούλα του. Ο Κυριάκος είχε μια θεωρία, ότι “όλες οι θεωρίες ανατρέπονται και καμιά δε ζει αιώνια”. Παραήταν θεωρητικός τύπος... Μου είπε, αδερφέ, εδώ θέλω να ζήσω το υπόλοιπο της ζωής μου. Τέτοια φύση δε ξανάδα, όπου κι αν έχω γυρίσει στον πλανήτη... Του λέω έχει καμιά γωνιά νάρθω κι εγώ να κουρνιάσω παρέα σου. Μου λέει, όση θες. Του λέω έρχομαι. Στεφανωθήκαμε τον Άγιο Παύλο από την άλλη χρονιά. Αλλά, εγώ έβλεπα καθώς περνούσανε οι πεζοπόροι, από τη Σουηδία και την Ολλανδία και έλεγα μέσα μου, ρε συ Σταμάτη ένα νερό για τους ανθρώπους, που κοντεύουν να

σβήσουν από τη δίψα... Και έφερα με τη μπετζίνα μερικούς κάδους νερά. Κι ύστερα έφερα και λίγες κόκα κόλες. Και μετά μερικές καράφες ρακή. Ε! Να μη φέρω και καμιά ντομάτα, τσάμπα είναι εδώ, καμιά ελιά... κι έτσι γεμίσαμε με τον Κυριάκο το σακούλι και αρχίσαμε να κονομάμε... Μέχρι που πέρασ' από δω εκείνη η Γερμανίδα και κόλλησε επάνω στον Κυριάκο και του πήρε σώβρακα, ψυχές και ό,τι άλλο είχε και δεν είχε ο έρμος ο Κυριάκος... Μια μέρα, μου λέει ο φίλος, το Πειραιωτάκι, ρε συ Σταμάτη, μια χαρά τη βγάζεις εδώ... εγώ λέω να την κάνω... το κορίτσι έχει σπίτι στο Αμβούργο και λέω να πάω μαζί του, λιμάνι κι εκεί, δε θάχω πρόβλημα προσαρμογής... Κι έφυγε. Πήρε παραμάσχαλα το ταίρι του και την έκανε... Κι έτσι έμεινα εγώ μαγκούφης εδώ στην ερημιά. Αλλά ποτέ δεν ξέρεις το τέλος. Ούτε καν τη συνέχεια... Αφού έτσι κι αλλιώς όλες οι θεωρίες ανατρέπονται... Κοντολογίς, ύστερα από ένα χρόνο, όταν

έχτισα ετούτο δω το στέκι, πέρασε από δω μια Πολωνέζα, μπουκιά και συχώριο. Ήπιε, τραγούδησε, ερωτεύτηκε, πανάθεμά με... Αλλά εγώ Κυριάκος δεν έγινα... Στο χρόνο απάνω μούφερε ένα κανακάρι, νά... Της είπα θα τον βαφτίσουμε εδώ, στον Αϊ-Παύλο. Ναι μου λέει, γιατί όχι. Κι έφερα παπά από τα Σφακιά, νταούλια και λύρες και το γλέντι πήγε σύννεφο, με τη ρακή να ρέει ποτάμι...Αλλά ποτέ, μα ποτέ, δεν θα ξεχάσω τον Κυριάκο και τη θεωρία του ότι όλες οι θεωρίες ανατρέπονται και καμιά δε μένει ως το τέλος»...

Σταμάτησε για λίγο πήρε ανάσα, καμώθηκε τον ήσυχο κι ευσυνείδητο πατέρα που προσπαθούσε ο δόλιος να υποδυθεί και μας πέταξε την τελευταία κουβέντα του:

«Ο γιος μου είναι ίσαμε δέκα χρονώ, τον βλέπω κάθε καλοκαίρι που η Λιούμπα έρχεται να με δει, μα και να ρίξει καμιά βουτιά, στην Κιβωτό του Σταμάτη, όπως λέει, τον Αγιο Παύλο... να φύγουν οι τοξίνες απ' τα νερά

Ο Σταμάτης από το Κερατσίνι, τρίβει με τα δάχτυλά του το χιονόλευκο αλάτι, μαζεμένο από τις αλυκές της ακτής.

Χαλάρωση με καφεδάκι στην παραλιακή καφετερία του Λουτρού.

της Βαλτικής»...

Ο Σταμάτης ξείδρωσε και με κοίταξε στα μάτια. Σταμάτησε το λόγο του, όταν τον ερώτησα, αν νοσταλγεί το λιμάνι, την ψαρόσκαλα, τον Μπαλαμπάνη, τα Λεμονάδικα, τις τσούπες και το παλιό ρολόϊ...
“Εδώ είναι η ζωή μου... εδώ κι η θεωρία μου... ότι όλες οι θεωρίες ανατρέπονται... εκτός απ’ τη δική μου”...

Είπε κι αποτέλειωσε το λόγο του...

Από το Λουτρό στα Μάρμαρα

Πρωί – πρωί πήραμε το τοπικό καρναβάλι για το Λουτρό. Εδώ, στο Λουτρό, οι απόψεις, οι διαθέσεις και οι εκτιμήσεις για την ταυτότητά του, μα κυρίως για την τουριστική του υπερεκμετάλλευση διαφέρουν και ποικίλλουν, κατά περίπτωση. Είναι ίσως το μοναδικό σημείο στη νησιώτικη χώρα, το οποίο στερείται οδικού δικτύου. Δε μοιάζει με κανέναν άλλο της κρητικής επαρχίας, ο οικιστικός του

ιστός. Πιο πολύ φέρνει σε Κυκλάδες ή Δωδεκάνησα. Η φύση του είναι απαράμιλλη και εντυπωσιακή. Η παλιά επικοινωνία του με τα Σφακιά γινόταν και γίνεται εν πολλοίς -ακόμη και σήμερα- μέσω μιας βραχωμένης ατραπού διάρκειας μιάμισης ώρας.

Μετά από μια στάση στο ζωγραφιστό λιμανάκι του Λουτρού παίρνομε το κουκλίστικο σκαλοπάτι για τον Φοίνικα και τα Μάρμαρα. Η κατεύθυνσή μας είναι νότια, η οποία σιγά – σιγά στρέφεται προς τη δύση. Τα σκαλοπάτια γίνονται χωμάτινη στράτα που περνάει σύντομα από τον παλιό ερειπωμένο οικισμό που βρίσκεται υπογειωμένος στο κρητικό έδαφος. Η ιστορία λέει πως είναι ο νεότερος οικισμός του Φοίνικα, ο οποίος μεταφέρθηκε εδώ το 183 π.Χ. όταν καταστράφηκε το αρχαίο πόλισμα. Στο βάθος διακρίνεται ο καινούργιος οικισμός που κατέχει τη θέση του αρχαίου Φοίνικα.

Διαφορετικές όψεις του Λουτρού, που φέρνει έντονα στο νου κυκλαδίτικο νησί.

Λουτρό. Φωλιασμένο στον μυχό του όρμου,
στα ριζά απόκρημνων ορθοπλαγιών.

Λουτρό. Η περιδιάβαση σε διάφορα σημεία του οικισμού αποκαλύπτει εικόνες εντυπωσιακής ομορφιάς αλλά και εισόδους μεγάλοπρεπες, με λαξευτή πέτρα εξαιρετικής αρχιτεκτονικής.

Δεν κάνουμε παραπάνω από είκοσι λεπτά για να προσεγγίσουμε τον όμορφο μικρό και χαριτωμένο Φοίνικα. Τον διασχίζουμε παραλιακά, μέσα από σπίτια και μαγαζιά και βγαίνουμε σε ένα ξηρικό τοπίο που ανηφορίζει με χωμάτινο στην αρχή και βραχώδες ύστερα μονοπάτι.

Στον ίσκιο μιας χαρουπιάς στεκόμαστε να πάρουμε ανάσα. Ακριβώς δίπλα μας προβάλλει ένας περιφραγμένος χώρος που μοιάζει με χοιρόμαντρα, ο οποίος κρύβει τα ερείπια της αρχαίας πόλης, στην οποία ωστόσο δεν έχουν γίνει ανασκαφές και τα λίγα λείψανα δεν παραπέμπουν σε κάτι σημαντικό.

Συνεχίζουμε κάτω από τη λάβρα του λιβυκού την ανηφορική πορεία μας η οποία αφού καβατζάρει τον υπερυψωμένο λόφο κατηφορίζει, ενώ από το βάθος παρατηρούμε προερχόμενο από τα Λιβανιανά, έναν φρεσκοανοιγμένο δρόμο. Εδώ χωρίζουν οι δρόμοι μας, καθώς οι συμπορευτές μου, που προηγούνται, πα-

ρασύρονται από αυτόν εγκαταλείποντας το αχνό μονοπάτι που οδηγεί νότια μέσα από ένα πορτέλι στον λιλιπούτειο παραλιακό οικισμό του Λύκου.

Θα βρεθούμε αργότερα, αφού ταλαιπωρηθούν από την ακαταστασία που επικρατεί στη σήμανση της διαδρομής, στα Μάρμαρα.

Διασχίζω τις ιδιοκτησίες μέσα από αυλές και σκαλοπάτια, για να βγω στο ύπαιθρο μιας παράλιας βοτσαλιάς, στο τέρμα της οποίας θ' αρχίσει το δυσβατότερο σημείο της διαδρομής μου προς τα Μάρμαρα.

Πρέπει να αναζητήσω με προσοχή τα σημάδια της διάβασης σε ακανόνιστα και αιχμηρά βράχια, ανάμεσα στα οποία διολισθαίνει το στενό και ριψοκίνδυνο πέρασμα για τα Μάρμαρα. Δεν είναι απλή κι εύκολη ετούτη η πορεία. Θα σκαρφαλώσω σε ένα δύσβατο μονόπατο πέρασμα βράχων, στη ρίζα ακριβώς δυο τεράστιων βραχοσπηλιών. Εκεί κάπου θα διασταυρωθώ με το κατηφορικό μονοπά-

Η διαδρομή από το Λουτρό ως τα Μάρμαρα περιλαμβάνει τα πάντα: όμορφα μονοπάτια, παραλίες και βραχώδεις ανεβασιές. Ιδανικό τελείωμα, για χαλάρωση και καλό φαγητό, είναι το μοναδικό ταβερνεϊό που δεσπόζει ακριβώς πάνω από τον όρμο «Μάρμαρα», με τα διάφανα νερά.

τι που έρχεται από τα Λιβανιανά. Βέβαια στην επικίνδυνη και απόκρημνη διαδρομή μου θα απολαύσω τ' αυθεντικά φυτά της κρητικής μαδάρας, δρακοντιές, θυμάρια και θρούμπια, που σκορπούν στην ατμόσφαιρα ευλογημένα αρώματα που μπλέκονται με τη άρμη από το λιβυκό πέλαγο. Κι αυτό είναι κάτι το μοναδικό, κάτω από το εκτυφλωτικό λιθόραμα των Λευκών Ορέων.

Θα χρειαστώ άλλα είκοσι λεπτά για να

διανύσω μian απόσταση λίγων εκατοντάδων μέτρων επάνω στα απόκρημνα βράχια των Λιβανιανών, και να πηδήσω στη λεπτή βοτσαλιά των Μαρμάρων.

Εκεί όταν βρεθώ, δεν θα προλάβω να εκτιμήσω το πανέμορφο και μοναδικό αυτό τοπίο της νότιας Κρήτης, γιατί η γαλαζοπράσινη θάλασσα θα με τυλίξει με τα διάφανα και κρυστάλλινα νερά της στους πολύχρωμους βυθούς της και θα με οδηγήσει με τη βυθολαγνεία της μέσα στις

εκπληκτικές λείες και πανέμορφες σπηλιές, απ' τις οποίες και πήρε τ' όνομά της η περιοχή. Είναι μαρμάρινες θήκες, χαλικόστρωτες και γλυπτά απίθανης ομορφιάς και σαγίνης αυτά τα μικρά διαδοχικά σπηλιαράκια της θάλασσας. Το εναλλακτικό όνομα των Μαρμάρων είναι Διαλισκάρι.

Ο συνολικός χρόνος που απαιτείται από το Λουτρό μέχρι τα Μάρμαρα είναι πενήνταπέντε λεπτά.

Ευχαριστίες

Θερμές ευχαριστίες οφείλουμε στον Δημοσιογράφο Κρητικού Τύπου και Ιστορικό ερευνητή **Αντώνη Εργαζάκη**.

Στον **Ρούσσο Βίγλη** και στην οικογένειά του για την εξαιρετική πολυήμερη φιλοξενία και πολύπλευρη στήριξη του άρθρου μας για την Αγία Ρουμέλη και το Φαραγγί της Σαμαριάς. Ευχαριστίες οφείλουμε επίσης στον **Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς**.

Χρήσιμες πληροφορίες

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ - ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ
«**ARTEMIS**»- **ΡΟΥΣΣΟΣ ΒΙΓΛΗΣ**
τηλ. 28250 93093 και 6974467552

ΚΤΕΛ ΧΑΝΙΩΝ τηλ. 2821093052
www.e-ktel.com

ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΣΑΜΑΡΙΑΣ
www.samaria.gr

ΧΡΗΣΙΜΟΙ ΧΑΡΤΕΣ:
ΣΑΜΑΡΙΑ – ΣΟΥΓΙΑ – ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΑ,
1:30.000 (Anavasi)
ΛΕΥΚΑ ΟΡΗ – ΣΦΑΚΙΑ / ΠΑΧΝΕΣ 1:25.000
(Anavasi)

Πηγές

-Λευκά Όρη, ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ, εκδ. ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΣΑΜΑΡΙΑΣ, ΧΑΝΙΑ 2015

-ΤΟ ΦΑΡΑΓΓΙ ΤΗΣ ΣΑΜΑΡΙΑΣ εκδ. ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝ ΔΡΥΜΟΥ ΣΑΜΑΡΙΑΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤ/ΣΗ ΧΑΝΙΩΝ, β' εκδ. 2015

